

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC
LÊ KIM NGUYỆT. *Pháp luật kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam hiện nay*

Chuyên ngành: Luật Kinh tế

Mã số: 62.38.01.07

Làng nghề là một mô hình tổ chức hoạt động kinh tế mang đậm nét văn hóa của mỗi quốc gia. Việt Nam là một nước nông nghiệp, vì thế làng nghề càng có vai trò quan trọng. Tuy nhiên, sự phát triển của các làng nghề hiện nay ở nước ta đang mang đến những hậu quả tiêu cực, trong đó có vấn đề ô nhiễm môi trường. Kiểm soát ô nhiễm môi trường ở các làng nghề Việt Nam luôn là đề tài được giới chuyên môn nghiên cứu và bàn luận ở nhiều góc độ khác nhau. Kiểm soát ô nhiễm môi trường tốt sẽ thúc đẩy và tăng cường khả năng tiếp cận của làng nghề với các nguồn vốn đầu tư từ bên ngoài, góp phần tích cực vào việc nâng cao giá trị kinh tế, văn hóa và du lịch của làng nghề cũng như đảm bảo phát triển bền vững cho làng nghề và nền kinh tế Việt Nam. Với ý nghĩa đó, tác giả đã lựa chọn đề tài “Pháp luật kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam hiện nay” cho luận án của mình.

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo và phụ lục, luận án gồm 4 chương.

Chương 1 trình bày *tổng quan tình hình nghiên cứu, cơ sở lý thuyết và phương pháp nghiên cứu*.

Chương 2 làm rõ *những vấn đề lý luận về pháp luật kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam*.

Làng nghề được hiểu là một địa danh gắn với một cộng đồng dân cư, tạo ra những sản phẩm truyền thống và sản xuất chủ yếu bằng biện pháp thủ công. Các sản phẩm để được coi là sản phẩm nghề truyền thống phải được pháp luật quy định hội tụ đầy đủ các điều kiện sau: Sản phẩm được sử dụng phải đáp ứng thị trường trong nước và có thể được xuất khẩu sang thị trường nước ngoài với giá trị kinh tế, văn hóa cao; Sản phẩm được sản xuất thủ công; Sản phẩm phải có tính chất tự nhiên theo vùng, được sản xuất bằng kỹ thuật, nguyên liệu truyền thống, các loại vật liệu xây dựng...

Ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam là tập hợp của nhiều hình thái ô nhiễm được tạo ra từ những hộ gia đình, cơ sở sản xuất, kinh doanh, dịch vụ với quy mô nhỏ, tự phát và có mô hình công nghệ khác nhau. Ô nhiễm môi trường có đặc điểm phân tán, đan xen với khu vực sinh hoạt của người dân; mang đậm nét đặc thù của hoạt động sản xuất, kinh doanh theo ngành nghề và loại hình sản phẩm; vi phạm quy chuẩn kỹ thuật môi trường do các cơ quan nhà nước có thẩm quyền ban hành, áp dụng đối với các làng nghề và gây ảnh hưởng xấu đến các thành tố của môi trường ở làng nghề như môi trường nước, môi trường không khí, môi trường đất... Do vậy, nhu cầu kiểm

soát ô nhiễm môi trường ở làng nghề là rất lớn nhằm mục đích phòng ngừa, khống chế ô nhiễm môi trường, góp phần tăng cường hiệu quả của hoạt động quản lý và bảo vệ môi trường nói chung.

Để thực hiện hoạt động kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam, luận án nêu rõ một số nội dung cơ bản trong khung pháp lý bao gồm: *Thứ nhất*, những quy định về quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường. *Thứ hai*, những quy định về xây dựng, quản lý các dữ liệu thông tin về môi trường ở các làng nghề. *Thứ ba*, những quy định về đánh giá tác động môi trường và cam kết bảo vệ môi trường ở làng nghề. *Thứ tư*, những quy định về việc ban hành và áp dụng hệ thống quy chuẩn kỹ thuật môi trường riêng cho các khu vực làng nghề. *Thứ năm*, những quy định về quản lý chất thải tại các làng nghề. *Thứ sáu*, những quy định về trách nhiệm kiểm soát ô nhiễm môi trường của các cơ sở sản xuất, kinh doanh, dịch vụ tại làng nghề. *Thứ bảy*, những quy định về trách nhiệm, nghĩa vụ của các cơ quan nhà nước và cộng đồng dân cư trong kiểm soát ô nhiễm môi trường tại làng nghề. *Thứ tám*, những quy định về chế tài xử lý vi phạm pháp luật kiểm soát ô nhiễm môi trường tại các làng nghề. Bên cạnh đó, để đảm bảo thực thi pháp luật kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam, khi xây dựng, ban hành và tổ chức triển khai thực hiện phải xác định được rõ ràng các yêu cầu và lường trước các yếu tố (kinh tế, chính trị, tập quán, hội nhập quốc tế) tác động đến pháp luật kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam. Các yếu tố này là căn cứ cho việc phân

tích và bình luận khung pháp luật cụ thể cũng như việc thực hiện pháp luật về kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam.

Chương 3 đánh giá *thực trạng pháp luật kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam* dựa trên việc phân tích các quy định (8 quy định đã trình bày ở chương 2) của pháp luật kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam hiện nay cũng như thực trạng và nguyên nhân của việc áp dụng các quy định này trong thực tiễn. Qua đó, luận án cho rằng các quy định pháp luật hiện hành về kiểm soát ô nhiễm môi trường làng nghề ở nước ta hiện nay chưa xây dựng được một khung pháp luật thực sự hoàn chỉnh trong lĩnh vực này. Thực tế, hoạt động quản lý và hoạt động môi trường ở Việt Nam đã manh nha hình thành cơ chế kiểm soát ô nhiễm môi trường làng nghề từ những năm 1990 khi yêu cầu này xuất hiện và được thể hiện trong đạo luật đầu tiên về bảo vệ môi trường ở nước ta vào năm 1993. Tiếp đó, tầm quan trọng của kiểm soát ô nhiễm môi trường ở làng nghề đã được xác định trong Luật Bảo vệ môi trường (năm 2005) và một số văn bản quy phạm pháp luật quan trọng khác điều chỉnh lĩnh vực này. Nghiên cứu những quy định đó trong thực tiễn áp dụng cho thấy những kết quả đã đạt được, đồng thời còn tìm ra nhiều điểm hạn chế, bất cập cần được khắc phục, giải quyết.

Từ những phân tích trên, luận án chỉ rõ kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam còn lỏng lẻo, làng nghề bị ô nhiễm môi trường ngày càng nghiêm trọng, các chủ thể chưa quan tâm đến sự

phát triển bền vững của làng nghề, phần lớn chỉ chú ý đến sinh lời nhanh, đề cao lợi ích kinh tế gây ảnh hưởng đến quyền về môi trường của cộng đồng dân cư, gây ô nhiễm môi trường, suy thoái môi trường quá lớn và thiếu các thiết chế kiểm soát ô nhiễm tại các làng nghề, do đó hoạt động kiểm soát môi trường chưa thực sự mang lại hiệu quả. Nhưng khi ô nhiễm môi trường ở Việt Nam ngày càng trở nên nghiêm trọng, các thiết chế kiểm soát ô nhiễm sẽ trở thành những công cụ quan trọng không thể thiếu để bảo vệ các thành tố của môi trường cũng như sức khỏe của người dân trong các khu vực làng nghề. Chính vì vậy, việc đưa ra các biện pháp cụ thể để hoàn thiện pháp luật kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam là yêu cầu cấp thiết đối với các nhà lập pháp.

Trên cơ sở nghiên cứu chương 2 và chương 3, chương 4 đã xác định những quan điểm và định hướng hoàn thiện hệ thống pháp luật cũng như áp dụng pháp luật đối với hoạt động kiểm soát ô nhiễm ở làng nghề Việt Nam, từ đó đưa ra ba nhóm *giải pháp hoàn thiện pháp luật kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam* vừa mang tính trước mắt, vừa đảm bảo tính lâu dài nhằm đáp ứng được một phần yêu cầu nâng cao hiệu lực, hiệu quả kiểm soát ô nhiễm môi trường ở các làng nghề của nước ta, cụ thể:

- Các giải pháp hoàn thiện nội dung pháp luật kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam, đó là: Hoàn thiện các quy định về quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường, các quy định pháp luật về thông tin môi trường tại làng nghề, về đánh giá tác động môi trường, cam kết bảo vệ môi trường áp

dụng cho các làng nghề, về quản lý chất thải tại các làng nghề, về hệ thống quy chuẩn kỹ thuật môi trường áp dụng cho các làng nghề và về xử lý các hành vi vi phạm pháp luật kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra tại Việt Nam. Đề xuất xây dựng một Nghị định riêng quy định về kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra.

- Nhóm giải pháp thực thi pháp luật kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam: Hoàn thiện cơ chế quản lý nhà nước trong kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam; Chú trọng tuyên truyền các quy định pháp luật về kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam.

- Một số giải pháp khác góp phần nâng cao hiệu quả kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra tại Việt Nam: 1/ cần nâng cao năng lực giám sát của cộng đồng dân cư; 2/ thúc đẩy xã hội hóa hoạt động bảo vệ môi trường, trong đó có kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam; 3/ cần nghiên cứu các giải pháp khuyến khích áp dụng khoa học kỹ thuật tiên tiến trong sản xuất, kinh doanh ở làng nghề; 4/ tăng cường hợp tác quốc tế trong việc xây dựng và ban hành pháp luật kiểm soát ô nhiễm môi trường do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt Nam.

Luận án được bảo vệ thành công tại Hội đồng chấm luận án cấp học viện, họp tại Học viện Khoa học xã hội, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam, tháng 1/2015.

TA.
giới thiệu